

अनुच्छेदलेखनम्

(श्रवण-भाषण-कौशल-विकासार्थम्)

1. जन्तुशाला

जन्तुनां शाला जन्तुशाला इति कथ्यते। जन्तुशालायाम् अनेके पशवः पक्षिणः च भवन्ति। जना: इमान् पक्षिणः पशून् च द्रष्टुम् दूरतः आगच्छन्ति। जन्तुशालायाः सर्वाः व्यवस्थाः प्रशासनेन क्रियन्ते। बालकाः जन्तुशालां गत्वा प्रसन्नाः भवन्ति।

2. स्वच्छता

स्वच्छता जीवने आवश्यकी भवति। सामान्यतया जनाः स्वगृहं स्वच्छीकुर्वन्ति, परं मार्गस्य प्रतिवेशस्य च स्वच्छतायाः विषये अवधानं न यच्छन्ति। अस्माकं प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी राष्ट्रपितुः गान्धिनः जन्मदिवसे स्वच्छताभियानस्य आरम्भं कृतवान्। अधुना बालकाः अपि स्वच्छताविषये जागरूकाः सन्ति। ते स्वगृहं विद्यालयं च यथाशक्ति स्वच्छं कर्तुं प्रयतन्ते।

3. वृक्षो रक्षति रक्षितः

वृक्षाः जीवनस्य आधाराः भवन्ति। वृक्षैः, नदीभिः, पर्वतैः च सुशोभिता इयं प्रकृतिः मानवानां कृते उपयोगिनी भवति। परं स्वार्थरताः मानवाः विकासं प्रति अन्धधावनशीलाः निर्ममभावेन वृक्षान् कृन्तन्ति। अस्माभिः सर्वैः तथ्यमिदं ध्यातव्यं यत् यदा वयं वृक्षाणां रक्षणं करिष्यामः तदा वृक्षाः अस्माकं रक्षां करिष्यन्ति। वृक्षाणाम् अवदानविषये श्लोकोऽयं दर्शनीयः अपि—

पत्रपुष्पफलच्छायामूलवल्कलदारुभिः।
गन्धनिर्यासभस्मास्थितोक्यैः कामान् वितन्वते॥

4. हीमादासः

हीमादासः असमराज्यस्य एकस्मिन् अतिनिधने कृषकपरिवारे जन्म अलभता। अस्याः जन्म जनवरीमासस्य नवम्यां तिथौ द्विसहस्रतमे (2000) वर्षे अभवत् द्रारिद्र्यात् सुविधानाम् अभावे सा नियमितं प्रशिक्षणमपि न प्राप्नोत् तथापि सा हतोत्साहा नाभवत्। विंशतिवर्षपर्यन्तवयसां कृते या आइ.ए.एफ धावनप्रतियोगिता अभवत् तस्यां सा

স্঵র্ণপদক প্রাপ্য ভারতবর্ষ গৈরবান্বিতম্ অকরোত্। বস্তুতঃ আদর্শরূপা প্রেরণাস্বরূপা চ
সা সর্বস্মৈ যুক্তবর্গায়।

5. সহিষ্ণুতা

বয় প্রতিদিন সমাচারেষু যাতাযাতমার্গেষু বর্ধমানাং হিংসাম্ অধিকৃত্য সমাচারান্
শৃণুমঃ। অতীব দুঃখদায়িনী এষা স্থিতিঃ যতঃ অদ্যত্বে জনেষু সহিষ্ণুতায়া: অভাবঃ
জাতঃ। বস্তুতঃ সহিষ্ণুতায়া: অভাবে মানবস্য দুর্গতিঃ এব ভবতি। সমাজস্য বিঘটনস্য
কারণমপি ধার্মিক-সহিষ্ণুতায়া: অভাবঃ এবাস্তি। যদি অস্মাকং মনসি ‘বয় সর্বে
সদৃশাঃ স্মঃ’ ইতি ভাবনা ভবেত্ তদা প্রকৃত্যা এব বয় সহনশীলাঃ ভবিষ্যামঃ। ক্রোধং
সংযম্য উচিতানুচিতং বিচার্য এব কোড়পি নির্ণয়ঃ কর্তব্যঃ।

6. সংস্কৃতশিক্ষণম্

প্রাচীনকালে সংস্কৃত ব্যবহারস্য ভাষাসীত্ পরম্ অধুনা এষা তথা ন দৃশ্যতে মন্যতে।
সংস্কৃতভাষা জনভাষা ভবেদ্ এতদর্থ ‘সংস্কৃতভারতী’ নামক সংস্থান সংস্কৃতভাষায়া:
প্রচারায প্রসারায চ প্রযতো। অত্র অনেকাঃ পরিযোজনাঃ প্রচাল্যন্তে যাসু বালানাং
বয়স্কানাং চ কৃতে সংস্কৃতসম্ভাষণ-শিক্ষণস্য রুচিকরী ব্যবস্থা ক্রিয়তে। ‘বদতু
সংস্কৃতম্’, ‘সংস্কৃতব্যবহার-সাহস্রী’, ‘ভাষাপ্রবেশঃ’, ‘গীতসংস্কৃতম্’, শিশুসংস্কৃতম্
ইত্যাদীনি অনেকানি বালোপযোগীনি পুস্তকানি অপি অনেন সংস্থানেন প্রকাশিতানি।
সান্দ্রমুদ্রিকাঃ ধ্বনিমুদ্রিকাঃ অপি ইতঃ প্রাপ্তুং শক্যন্তে। এবং সংস্কৃতভাষাধিগমায সর্বথা
উপযুক্তমেতত্ স্থানম্।

7. মম ধর্মঃ

অহং মানবঃ অস্মি। মানবতা মম গুণঃ ধর্মঃ চ। ধর্মস্য দৃষ্ট্যা অহং কেবলং ভারতীয়ঃ
এব অস্মি। বিস্তরেণ যদি কথ্যামি তর্হি ভারতীয়-পরম্পরানুসারং ধর্মঃ জীবনব্যবহারঃ
ভবতি। এবং ভ্রাতৃত্ব, পিতৃত্ব, শিক্ষকত্ব, ছাত্রত্ব, সহযোগিত্ব, মিত্রত্বচেত্যাদমঃ মে
অনেকে ধর্মাঃ। এতেঃ সর্বেঃ ধর্মেঃ উপেতঃ অহম্ একঃ ভারতীয়ঃ এতদেব সত্যম্। ভারতস্য
উন্নত্যর্থ প্রয়তিষ্ঠ্যে ভারতীয়ান সংস্কৃতিম্ চ উন্নেষ্যামি-এষ মম সঙ্কল্পঃ।

8. পুস্তকম্

পুস্তকানি মানবস্য সর্বোত্তমমিত্রাণি। কুপিতং মিত্রম্ অস্মাভি: সহ কপট কর্তু শক্নোতি
পরং পুস্তকানি সদৈব অস্মাক কল্যাণায সজ্জানি ভবন্তি, অতঃ অস্মাভি: এতাদৃশং
হিতকরং মিত্র কদাপি ন ত্যাজ্যম্। প্রত্যক্ষম্ অপ্রত্যক্ষ সর্ববিধিং জ্ঞানং পুস্তকেভ্যঃ প্রাপ্তুং
শক্যতে। অত এব কথিতমপি — ‘সর্বস্য লোচনং শাস্ত্রং যস্য নাস্ত্যন্ধ এব সঃ।’ অতঃ
পুস্তকমেলকানি অপি ভবন্তি যত্র বয় বিবিধবিষয়াণাং পুস্তকানি একস্মিন্নেব স্থানে
প্রাপ্তুং ক্ষমা: অতঃ অস্মাভি: সদৈব স্বাধ্যায়পরৈ: ভবিতব্যম্।

9. स्वाध्यायः

विद्यालये पठितस्य पाठस्य यदा गृहे वर्यं पुनः अध्ययनं कुर्मः तद्विषये चिन्तनं कुर्मः अभ्यासं वा कुर्मः तत्कर्म ‘स्वाध्याय’ इति कथ्यते। अद्यत्वे छात्राणां मूलसमस्या स्वाध्यायस्य अभावः अस्ति। विद्यालये पञ्च-षड्-होरापर्यन्तम् अध्यापकेभ्यः विविधविषयानवगत्य छात्रः गृहं प्राप्नोति तदा च अन्यशिक्षकेभ्यः व्यक्तिगतरूपेणापि पाठनस्य प्रबन्धं पितरौ कुरुतः। एवं छात्रेभ्योऽपि इदमेव प्रतीयते यद् वर्यं प्रातःकालात् आरभ्य सायं यावत् पठामः एव, अतः अधुना मनोरञ्जनाय अन्यत् किमपि कर्तव्यम्। एवं स्वाध्यायस्य अभावे विषयस्तु हृदयङ्गमः एव न भवति अपि तु परीक्षा चिन्ताकारणं सिध्यति अतः आवश्यकता तु इयमस्ति यत् पठितः विषयः प्रतिदिनं स्वाध्यायेन हृदयङ्गमः करणीययः।

10. मयूरः

मयूरः अस्माकं राष्ट्रियपक्षी अस्ति। एषः मूलतः वन्यपक्षी अस्ति। बहुरङ्गः मयूरः अतिसुन्दरः प्रतिभाति। वर्षाकालं वसन्तर्तुं च प्राप्य एषः सुन्दरम् आकर्षकञ्च नृत्यं करोति। एतस्य नृत्यं दृष्ट्वा केकारवञ्च श्रुत्वा जनाः मुदिताः भवन्ति। भारतवत् म्याँमारस्य, श्रीलङ्कायाश्चापि राष्ट्रियपक्षी मयूरः अस्ति। देवानां सेनापतेः कार्तिकेयस्य वाहनम् अपि मयूरः एवास्ति। मयूरपिच्छं विना श्रीकृष्णस्य शृङ्गारः अपूर्णः मन्यते अस्माभिः मयूरप्रजातिः रक्षणीया।

11. आतङ्कवादः

हिंसात्मकक्रियाभिः स्वकीय-वर्चस्त्वस्थापनाय भयोत्पादनम् अथवा भयस्य वातावरण-निर्माणम् एव आतङ्कवादः उच्यते। एषः केनापि एकेन जनेन समूहेन वा भवितुं शक्यते। अयम् असामाजिकतत्त्वैः असंवैधानिक-क्रियाभिः स्वकीयेच्छां पूर्यितुं विभिन्नस्तरेषु सञ्चाल्यमानः भवति। अनेन सामान्यजीवनं सङ्कटापन्नं भवति। आतङ्कवादेन गृहे, समाजे, देशे, विदेशेषु च असुरक्षायाः भावः भयञ्च उत्पद्यते। जनसम्मर्दे यत्र कुत्रापि, कदापि, किमपि भवितुं शक्यते। आतङ्कवादिसङ्घटनानां मुख्यं लक्ष्यं भयोत्पादनमेव। आतङ्कवादस्य समूलनाशाय सर्वेषां राष्ट्राणां सहयोगः परमावश्यकः अस्ति।

1. अधोलिखितविषयानधिकृत्य पञ्चवाक्यात्मकमनुच्छेदं लिखत –

- (i) भूकम्पविभीषिका (ii) पर्वतारोहणम् (iii) पर्यावरणसंरक्षणम् (iv) गृहकार्यं कियत् उपयोगि? (v) मम जीवनलक्ष्यम् (vi) हास्योपचारः (vii) ग्राम्यजीवनम् (viii) जलसंरक्षणस्य उपायाः (ix) विद्यालयस्य उन्नत्यै छात्राणां सहयोगः (x) क्रीडाप्रतियोगिता।